

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ

УДК 811. 61.81'342.8/9

І.А. НАВАРЕНКО,

*кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри романської філології
Київського національного лінгвістичного університету*

ПРОСОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ІСПАНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ

Статтю присвячено дослідженню специфіки функціонування просодичних засобів в іспанській народній казці, а також аналізу загальних ознак іспанських народних казок, якому передують детальний опис жанру казки з критичним коментарем до підходів вчених до визначення цього жанру як найпростішого і водночас складного, оскільки інтуїтивні знання людини дозволяють виокремити твори казки серед інших видів творів. Розглянуто основні чинники лінгвістичного явища – просодії, а також її зв'язки із семантикою висловлювання. Визначено основні функції просодії, які вона виконує, та встановлено її роль у вивченні лінгвістичної природи функціонального стилю усного мовлення.

Ключові слова: іспанська народна казка, просодична зв'язаність тексту, просодичні засоби, прагматична спрямованість тексту, адитивний та акустичний аналізи, інваріантна просодична модель, лінгвістична інтерпретація.

Статтю присвячено дослідженню просодичної організації іспанської народної казки, а саме експериментально-фонетичному визначенню взаємодії всіх просодичних підсистем в актуалізації комунікативно-прагматичної стратегії тексту.

Аналіз праць, присвячених вивченню просодії, свідчить, що проблема взаємодії просодичних підсистем останнім часом привертає увагу науковців і є предметом розгляду багатьох лінгвістичних студій: просодія трактується як поліфункціональне лінгвальне явище, що матеріалізується у вигляді складної компонентної системи і виокремлюється серед одиниць синтаксичного рівня (А.М. Антипова [2], Л.П. Блохіна, Л.В. Бондарко [5], Є.О. Бризгунова [6], О.В. Олександрова), а також як супрасегментна одиниця мови, яка не лише накладається на одиниці фонемного, лексичного, граматичного рівнів мови, а пронизує їх усі, додаючи їм виразності (М.О. Баршак [4]).

Сучасні експериментально-фонетичні дослідження спрямовуються до вияву взаємодії семантики й просодії (Л.П. Блохіна, Ю.О. Дубовський, В.І. Перебийніс, Р.К. Потапова), висвітлюється комунікативно-прагматична функція просодії (Т.М. Ніколаєва, О.І. Стеріополо, Л.К. Цеплітис), вивчається фонетична структура слова в мовленні (Л.В. Златоустова), розглядаються соціолінгвістичні аспекти мовлення (І.Г. Торсуєва), аналізується вираження емоційних значень просодичними засобами (А.А. Калита), а також теоретично обґрунтовується фоносемантичний аналіз мовлення (О.П. Журавльов, С.В. Воронін). Значна увага приділяється виявленню процесів функціонування просодичних одиниць в озвученому тексті, що є результатом перенесення акценту з фразової просодії на просодію тексту (В.В. Іванов, І.О. Лисичкіна, О.В. Семенова, А.І. Скробот, Л.І. Тараненко). Набуває актуальності лінгвокогнітивний підхід до вивчення сегментних і надсегментних ознак мовлення (О.Р. Валігура). На цьому ґрунті формуються погляди щодо ролі просодичних засобів в актуалізації смислу висловлювання (Є.О. Бризгунова [6], М.П. Дворжецька, Т. Navarro Tomás, А. Quilis).

У зв'язку з цим експериментально-фонетичне дослідження передбачає виявлення і визначення просодичних характеристик на рівні окремого слова, словосполучення і фрази, а також вивчення співвіднесеності цих одиниць у межах усього тексту. Такий підхід ураховує стилістичні особливості тексту, його композиційну структуру, форму викладення сюжету тощо. Актуальним залишається комплексне вивчення текстів у площині взаємодії семантичного, прагматичного і комунікативного рівнів його будови, а також висвітлення специфіки просодичного оформлення різних за жанром текстів.

Текст народної казки неодноразово виступав об'єктом досліджень етнографів (М.І. Костомаров, П.О. Куліш, І.І. Манжура, Є.М. Мелетинський), літературознавців (О. М. Афанасьєв, А. Аарне, О. Ю. Бріцина, М.П. Драгоманов, В.Я. Пропп), педагогів (А.О. Маніченко, Л.Б. Фесюкова), філософів (К. Густав Юнг, М. Луїза фон Франц). Філологи розглядали жанрові особливості різних видів казок (А.В. Анікін, О.Д. Нефьодова, Л.В. Овчинникова), мовну картину казки (О.Ф. Лавриненко, К.П. Єсипович), семантико-синтаксичну структуру казки і структурну форму мовлення персонажів (Т.І. Вавринюк, О.Ф. Леонтєєва), особливості комунікативно-прагматичної організації (Н.Л. Мاستилко, А. Lorenzo Vélez, А. Mendoza Fillola), висвітлювались питання інтонаційної динаміки казки (М.П. Дворжецька, Т.І. Саєнко, А.І. Скробот). Але незважаючи на багатовекторність напрямів аналізу, малодослідженою є роль просодичної організації у реалізації комунікативно-прагматичного потенціалу тексту іспанської народної казки.

Актуальність обраної теми визначається спрямуванням сучасних експериментально-фонетичних досліджень на вияв механізму взаємодії просодичних підсистем і специфіки їх реалізації. *Актуальність* теми підтверджується також необхідністю комплексних досліджень, присвячених визначенню інтеграції просодичних підсистем в актуалізації комунікативно-прагматичної динаміки казки, зокрема встановлення лінгвопрагматичної і просодичної моделей іспанської народної казки.

Метою експериментально-фонетичного дослідження є визначення просодичної організації іспанської народної казки шляхом розкриття механізму взаємодії всіх просодичних підсистем.

Досягнення поставленої мети зумовило розв'язання таких завдань:

- обґрунтувати теоретичні засади експериментально-фонетичного дослідження просодичної організації іспанської народної казки;
- з'ясувати лінгвопрагматичні особливості іспанської народної казки;
- установити й охарактеризувати комунікативно-прагматичну парадигму логіко-композиційної структури текстів іспанської народної казки;
- розробити програму і методичку експериментально-фонетичного дослідження просодичної організації іспанської народної казки;
- розкрити закономірності функціонування просодичних підсистем за даними інформаційного аналізу;
- виявити просодичні параметри іспанської народної казки за даними аудиторського аналізу;
- визначити акустичні параметри взаємодії тональної, часової, динамічної й спектральної підсистем казки;
- здійснити лінгвістичну інтерпретацію результатів експерименту.

Об'єктом дослідження виступає усна реалізація іспанської народної казки.

Предметом наукової роботи є просодична організація іспанської народної казки.

Матеріалом дослідження є тексти іспанських народних казок, записані у виконанні семи дикторів (професійні актори) чоловічої статі, вимова яких відповідає літературній нормі іспанської мови. Обсяг матеріалу, який підлягав спеціальному експериментальному дослідженню, складається з 28 аудіо- і 48 друкованих текстів. Загальний обсяг звучання експериментального корпусу складає 5 год. Тривалість звучання відібраних сегментів становить 90 хв. Обсяг корпусу дикторського мовлення створив необхідну базу мовленнєвих зразків, що стали вихідним матеріалом для проведення аудитивного й акустичного аналізів.

Досягнення мети, а також розв'язання низки поставлених завдань дослідження ґрунтується на *експериментально-фонетичному методі* проведення аудитивного й акустичного аналізів та *статистичному* – для опрацювання отриманих результатів експеримен-

ту. Акустичний аналіз передбачає використання комп'ютерних технологій, а саме спеціальних програм *Praat Version 4,5; Sound Forge Version 4,5; Speech Analyser, Speech Filing System WASP*. Також були застосовані *метод лінгвістичного спостереження* при визначенні жанрових характеристик іспанської народної казки, *метод семантичного й комунікативно-прагматичного аналізу* для визначення структурної будови тексту.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в роботі *вперше* експериментально визначено просодичні параметри – тональні, темпоральні, динамічні й тембральні – іспанської народної казки і здійснено їх лінгвістичну інтерпретацію. *Новизною* відзначається побудова просодичної і лінгвопрагматичної моделей іспанської народної казки, виокремлено їх варіантну й інваріантну моделі актуалізації. *Новим* є виявлення просодичної домінанти в оформленні образів *добра і зла* в тексті іспанської народної казки. Встановлено способи тема-рематичного членування іспанської народної казки на основі виявлення головної та фонові інформації. *Уперше* на матеріалі іспанської народної казки висвітлено й *доведено*, що просодичні характеристики відображають комунікативно-прагматичне навантаження тексту, його жанрову специфіку, формують образну систему мови казки.

Теоретичне значення роботи полягає у подальшому вивченні проблем інтоналогії, фоностилістики та теорії комунікації. Розроблена методика аналізу тексту казки розширює й поглиблює знання про механізм інтеграції просодичних підсистем на рівні тексту, з'ясовує експериментальним шляхом просодичну домінанту образної системи в озвучених текстах іспанської народної казки. Розкритий характер взаємодії тональної, часової, динамічної й спектральної підсистем сприятиме подальшому експериментально-фонетичному вивченню взаємозв'язку просодії й прагматики. Аналіз просодичної організації іспанської народної казки суттєво доповнить фонетичну інтерпретацію супрасегментного рівня іспанської мови і зробить внесок у загальну й теоретичну фонетику, інтоналогію та фоностилістику.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання у курсах практичної (розділи «Інтонація мовлення», «Фоностилістика») і теоретичної фонетики («Сегментний і надсегментний рівень мови»), стилістики іспанської мови («Стилістика усної та писемної форми», «Стилістика тексту», «Загальні стилістичні норми усного мовлення», «Стилістика мовлення»), при укладанні навчальних посібників і практичних рекомендацій із фонетики. Дослідження може бути джерелом для написання курсових, дипломних і магістерських робіт з практичної і теоретичної фонетики іспанської мови.

Сучасний підхід до аналізу просодії полягає у визначенні її як засобу формування висловлювання (М.Г. Торсуєва) і як засобу реалізації комунікативного акту (Н.П. Карпов, Т. Navarro Tomás, А. Quilis), що забезпечує його успіх та ефективність. Просодичними засобами забезпечується адекватна звукова форма усного тексту з метою створення найкращих умов для його сприйняття на слух та забезпечення взаємодії усіх учасників мовленнєвого акту (А.А. Метлюк, Н.І. Портнова).

Дослідження просодичної організації іспанської народної казки як загальної проблеми актуалізації художніх текстів доповнює цілісну картину мовної системи, яка відрізняється своїм яскравим національним колоритом і своєрідністю звучання.

Казка як предмет дослідження потребує наукового осмислення багатьох загальнокультурних і лінгвістичних явищ, так чи інакше пов'язаних з її історією, поетикою й образністю мови. Жодне художнє явище не існує в такому складному «оточенні», у такій системі зв'язків і аналогій, як твори казкової прози. Визначення поняття «казка» пов'язане, передусім, з осмисленням закономірностей історично-фольклорного процесу, коли традиційна усна народнопоетична творчість формується в окремий жанр, а з часом відходить на другий план, поступаючись місцем творам фольклорної літератури.

Іспанська народна казка як жанр із давніх часів посідає важливе місце серед фольклорних творів усіх народів світу. Іспанські усні народні казки (*cuento áureo* – золота казка) – це невеликі за обсягом прозові оповіді усної традиції (Н.В. Мاستилко [9]). Їх розповідали на вечірках або зібраннях, у селах або містах, серед селян або поважним персонам, королям та їх оточенню; у час спекотної сієсти або біля нічного ліхтаря, на відпочинку під час подорожі. Ранні іспанські казки були схожі на анекдоти, якими пожвавлювали бесіду (Máxime Chevallier).

Процес міграції, якого зазнала іспанська казка, є результатом обміну національних цінностей. Поширюючись за межі державних кордонів, казки зазнають місцевого впливу і змін. Казкар уплітає нові мотиви, узяті з інших казок, і деякі з цих мотивів розростаються в самостійні казкові твори (М. Espinosa [13]). Схожість сюжетів казок країн Європи зумовлена розповсюдженням християнства, міграційними процесами епохи Відродження (А. Almodóvar [11], М. Pelayo, М. Chevallier [12]). Витоки народної поезії тісно переплелися в ранніх художніх творах різних європейських країн, тому казковим текстам властиві константні (народна поетика) і варіативні (індивідуальність колективного автора) жанрові ознаки (М.Н. Липовецький, Л.В. Овчинникова).

Для тексту казки характерні традиційність структури й композиційних елементів: зачин, кінцівка, триразове повторення дії, наявність морально-повчальної ідеї; контрастне групування дійових осіб у вигляді боротьби *добра* і *зла*; відсутність розгорнутих описів. Але сюжет казки є багатоепізодним, із драматичним розвитком подій, зосередженням дії на героєві і щасливим закінченням – перемогою *добра* над *злом*.

Конфлікт *добра* і *зла* відображається в тексті іспанської народної казки через систему персонажів твору, шляхом взаємодії автора і читача. Персонажі казки давно перетворились на знаки та символи абстрактних категорій *добра*, *зла*, прекрасного, потворного, чарівного (К.П. Єсипович). Ідея *боротьби добра* і *зла* – форма духовно-пізнавального відображення певних закономірних зв'язків і відношень у картині світу казки, яка спрямована на перетворення цього світу. Реалізація *добра* і *зла* у казковій картині світу здійснюється в межах образних опозицій. Маркерами таких опозицій можуть бути лексичні одиниці, граматичні конструкції, логіко-сміслова структура тексту, а також їх специфічне просодичне оформлення на рівні образної системи казки.

Експериментально-фонетичне дослідження закономірностей просодичної організації іспанської народної казки виконувалось відповідно до основних завдань, згідно з методикою, яка базується на комунікативно-прагматичному підході до вивчення текстів, що звучать. Ця методика має комплексний характер і включає *аудитивний*, який поєднує у собі *інформантний* і *аудиторський*, та *акустичний* аналізи досліджуваних текстів; співвіднесення результатів експерименту, їх статистичне опрацювання, а також лінгвістичну інтерпретацію. Дослідження проводилося за теоретично обґрунтованою програмою (Л.П. Блохіна, Ю.О. Дубовський, М.П. Дворжецька, А.А. Калита, Р.К. Потапова, Л.К. Цеплітіс), що використовувалася в багатьох експериментально-фонетичних працях (О.В. Семенова, Л.І. Тараненко). Статистичне опрацювання результатів дослідження виконувалось за спеціально розробленими методиками (В.В. Левицький).

Тексти казок записані у виконанні *семи* дикторів, професійних акторів, чоловічої статі, вимова яких відповідає вимогам нормативного мовлення.

Таке фонетичне явище, як озвучена іспанська народна казка, за визначенням *інформантів*, створюється типовим розповідним тоном, розміреним темпом, а емоційно-психологічний настрій досягається поєднанням змісту й звучання, які формують живу мову казки. Аналіз *інформантами* текстів казок показав, що необхідними елементами в аспекті комунікативної єдності є традиційна схема будови: заголовок, вступ, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка, заключна частина, яка в багатьох казках маркується морально-повчальним фрагментом – висловлюваннями у вигляді приказок (*Y colorín colorao, por tu boca se ha escapao, Y coloín colorao, este cuento se ha acabaao* / «І я там був, мед-пиво пив...»; [...] *vivieron muy felices y comieron perdices* / «...рябчиків їли, ананасами заїдали») чи прислів'їв (*A veces los castillos en el aire desaparecen así* / «Фортеці на піску»; *Tiempo al tiempo* / «Усьому свій час»). *Інформантами* було відзначено, що за допомогою просодичних засобів позначається жанрова специфіка казки, відображається емоційне наповнення її змісту, просодично оформлюються образи *добра* і *зла*, а також розкривається індивідуальна манера мовлення казкаря.

Під час *аудиторського* аналізу при дослідженні інформаційної структури озвучених текстів казки були виділені рематичні блоки (Р) – носії головної інформації, місце локалізації акцентних просодичних одиниць, і тематичні блоки (Т) – носії фонової інформації. Зазначено, що більшості текстів казок властиво переважне вживання тематичного блоку інформації перед рематичним блоком, оскільки це є класична схема розгортання казкового сві-

ту: *Dos amigos* (T) *atravesaban un bosque* (R) *intrincado y salvaje* (R) *en el que no había vestigio alguno* (R) *de la civilización* (R) («El consejo del oso»). Презентація головної інформації на початку пояснюється необхідністю заздалегідь викласти те, про що потім буде розповідатися у тематичному блоці, наприклад: *Y se cayó en la olla* (R) *mi ratoncito chiquito y bonito* (T) («La ratita presumida»).

Аудиторський аналіз озвучених текстів іспанської народної казки засвідчив, що для створення найкращих умов сприйняття казки, його адекватна звукова форма забезпечується *ритмом*. За рахунок зміни ритмічної структури і за рахунок комунікативного навантаження висловлювання реалізується конкретність сприйняття змісту, оформлюється композиційно-сміслова структура тексту казки. Аудитори відзначили, що текст казки має стабільний ритмічний характер, який несе певне значення навантаження, важливе для відповідного сприймання смислової перспективи повідомлення.

Тексти іспанської народної казки мають таку ритмічну модель (показник порядкового номера наголошеного складу і кількість ненаголошених складів, які за ним слідує): *Érase una vez una hormiga / que regresaba a su hormiguero con un gran cesto / lleno de granos de trigo* // («La cigarra y la hormiga») $1^2 1^1 1^0 1^1 2^1 / 2^0 2^1 3^0 2^0 1^0 / 2^0 1^0 1^1 2^1 2^1 //$.

Можливе варіювання ритмічної моделі в синтагмах, про що сигналізує зміна тонікального ланцюжка дискурсу. Наприклад: *Llegó el día / en que no encontró / absolutamente nada que comer* // («La cigarra y la hormiga») $2^0 2^1 / 3^0 3^0 / 3^1 1^1 3^0 //$ Така зміна ритмічного малюнка напряму залежить від семантики висловлювання й темпу мовлення.

Аналіз ритмічної структури тексту казки засвідчив, що ритм виконує як власне функцію структурування тексту, так і несе певне смислове навантаження, важливе для сприйняття смислової прогресії повідомлення, а ритмічна організація тексту іспанської народної казки забезпечує його динамічну симетрію й гармонію.

Аудитори-фонетисти зауважили, що завдяки просодії утворюється смислова структура просодичної моделі іспанської народної казки. Наприклад, просодично передаючи образ *добра* і *зла*, казкар може промовляти фразу у будь-якому темпі, з будь-якою гучністю, виділяючи яке завгодно слово, але пам'ятаючи про звуковий портрет образу. Можна переконатися, що в кожному випадку буде відтворено образ, оскільки не змінюються ключові параметри – мелодика й тембр. Достатньо змінити тембр і регістр голосу, як у мовленні реалізується інший образ. Така різноманітність може виявити себе навіть в одній фразі. Наприклад, фраза *¡Voy a convertirme en un rey!* («Я стану королем!»), вимовлена маленьким левенятком і старим підступним левом, реалізується у першому випадку «світлим», «піднесеним» тембром, мелодикою у верхньому тональному регістрі; у другому – «зловісним, холодним» тембром, мелодикою у нижньому регістрі.

На підставі результатів **електроакустичного** аналізу визначено той факт, що просодичною домінантою текстів іспанської народної казки є частота основного тону (ЧОТ), зміни якої відповідають комунікативно-прагматичному навантаженню висловлювання. Експериментально було підтверджено, що в іспанській мові тональні зміни відбуваються в першому і останньому наголошених складах синтагми. Тому відповідно до зміни ЧОТ у синтагмі були виділені переднаголошена, середня частина і тонема. Підтверджено, що найважливішою частиною синтагми є тонема, оскільки у більшості випадків саме вона встановлює комунікативний тип висловлювання, інформує про його завершеність або незавершеність, виокремлює смислові центри. Інструментальне дослідження засвідчує, що саме в тонемі реалізуються вирішальні тональні зміни.

Тема-рематичні сегменти тексту також диференціюються в смисловій динаміці за ступенем просодичної виділеності, яку можна пояснити різницею у функціональному навантаженні. Тональний діапазон реалізації реми складає 3–9 півтонів (далі пт). Тематичні сегменти, що доповнюють і уточнюють основний зміст, характеризуються перепадом ЧОТ в 1–3 пт.

Інтенсивність поряд з іншими компонентами не лише інтегрує висловлювання в певну смислову цілісність, але й підсилює динаміку розгортання фабульних елементів. Помічено, що більш інтенсивно вимовляється рематичний блок, у якому повідомляється невідоме, указується місце, розгортаються важливі події. У тематичному блоці, де доповнюється зміст висловлювання, інтенсивність зменшується, наприклад, *La granja* ³⁸↑(T) *era de sus padres* ⁶⁴↑(R) *que aunque no eran ricos,* ⁴⁸↑(T) *tenían* ⁵⁷*algunas vacas* ⁴⁶↓(R) // («La lechera»).

Вираження якісних характеристик за допомогою інтенсивності спостерігається у висловлюваннях, де йдеться про щось сильне, гучне, велике. Наприклад, коли описується дорослий, поважний лев – *Como todos sabemos, ↑ el león⁴⁹ ↑ es un animal fiero⁵⁷ ↓ noble⁵³ ↑ y muy temido⁶⁰ ↓ //* або маленьке пухнасте левенятко – *Acabo de poco tiempo⁵⁷ ↑ la pequeña bola de pelo³⁸ ↑ ya estaba suficientemente crecido³⁴ ↑ para la salida a explorar las tierras del reino.³⁶ ↓ //* («El Rey León»).

Інтенсивність бере участь у вираженні образотворчих значень. Наприклад, у проаналізованих висловлюваннях текстів іспанських народних казок, які передають звуковий образ *зла*, інтенсивність збільшується з наростанням конфлікту боротьби *добра* і *зла*. У висловлюваннях, які передають образ *добра*, інтенсивність утримується на середньому рівні або реалізується у верхній смугі діапазону. Наприклад, **зло**: *Entre la espesa niebla⁴⁸ ↑ surgieron tres figuras amenazadoras⁴⁹ ↓ Eran las hienas,⁷² ↑ los enemigos mortales de los leones⁶⁴ ↓ //* («El Rey León»); **добро**: *El cachorro³⁹ ↑ ya estaba contento.³⁶ ↓ Su padre⁴⁰ ↑ le había perdonado⁴⁵ ↑ y le quería mucho.⁵⁵ ↓ //* («El Rey León»).

Аналіз **темпоральної** характеристики тексту казки показав, що темп, взаємодіючи з іншими засобами просодії, у композиційно-смісловій структурі є релевантним. Варіювання темпу від уповільненого до прискореного у вступі і зв'язці (2,3–4,2 склад/сек) надає мові казки більшої виразності й емоційності. Чергування казкарем темпу повільного, помірного або прискореного в кульмінаційній частині (2,6–5,4 склад/сек) сигналізує про швидку зміну подій та їхню експресивну природу. Результати акустичного аналізу свідчать про те, що рематична частина з максимальним ступенем вираження прагматичного потенціалу відрізняється уповільненим темпом 2,5–3 склад/сек. У тематичній частині цей показник варіює між 3,25–5 відповідно.

У текстах казки, відповідно до результатів акустичного дослідження, простежується певна кореляція між темпом та тривалістю пауз, а також, ділянками їх розташування. Таке спостереження зумовлює необхідність порівняння темпоральних показників і пауз.

Паузи у дослідженні розглядалися за акустичними властивостями, а також за їх роллю в мовному сигналі. Встановити функцію конкретної паузи можна лише враховуючи семантичні та фонетичні сторони висловлювання в цілому. Саме на тлі висловлювання і виявляється функція паузи. Паузальне членування в реалізаціях дикторів не завжди має регулярний характер, що надає підвищеної емоційності реалізаціям. Швидке мовлення може контрастувати також із довгими паузами. Збільшення кількості пауз і скорочення синтагматичних періодів має місце зазвичай усередині емоційних висловлювань, що містять сильні почуття: жах, гнів, радість, триумф або непомірний сум тощо. Наприклад: *La cigarra⁸⁰ / empezó a vagar sin rumbo,⁴⁰⁰ / sin ganas de cantar⁴⁸⁰ / porque apenas⁹⁰ / encontraba comida⁵⁶⁰ / y padecía de hambre //* («La cigarra y la hormiga»). Зменшення кількості пауз спостерігається в тих фразах, які мають емпатичне забарвлення. Наприклад, *La cigarra⁴⁰ / continuó su concierto¹⁰⁰ / sin querer pensar en nada²⁰ de lo dicho //* («La cigarra y la hormiga»).

Подовження пауз використовується як засіб залучення уваги, як підготовка слухача до важливої інформації. Наприклад, *Y sabéis,³⁸⁰ / queridos míos,⁵⁹⁰ / qué⁷⁰⁰ / hizo⁸⁰ / él¹²⁰ / después... ↑* («La tortuga y la liebre»).

Результати акустичного аналізу засвідчили, що найбільший показник паузації характеризує кульмінаційну частину і морально-повчальний фрагмент. Для цих частин характерними є також показники абсолютної і відносної тривалості пауз. Кульмінація і мораль мають широкий діапазон варіювання показників тривалості пауз.

Показники інструментального аналізу підтвердили положення, що **тембр** являє собою комбінаторний звуковий ефект, який виникає в результаті змін у режимі роботи голосових зв'язок і специфіки розподілу енергії в тоні. Було помічено, що у фоноваріантах художнього стилю казки основу звучання становлять нормативні голосні, тому фонетичний тембр виступає як супровідний інгредієнт, але при вираженні модальності й звукових портретів фонетичний тембр є ієрархічно більш високим компонентом.

Результати аналізу свідчать, що звуковий портрет образу *зла*, оформлений «скрипливим», «холодним» голосом, досягається низьким рівнем діапазонної смуги ЧОТ, збільшенням сили інтенсивності, простежується зменшення показників формант (F1 і F2). У звуковому портреті образу *добра* відбувається різке тональне підвищення, що призводить до роз-

ширення діапазону ЧОТ (10–12 пт.) і супроводжується переходом на фальцет. Інтенсивність відзначається високими показниками. Спектральна опозиція F1 характеризується більшою відкритістю ротової порожнини і централізацією показника F2. Більша закритість ротової порожнини створює фоносемантичний ефект різкості й негативності звучання всього висловлювання. Негативність звучання досягається також подовженням тривалості голосних і приголосних (0,23–0,3 сек).

Таким чином, експериментально було підтверджено, що просодична організація озвученого тексту іспанської народної казки залежить від її комунікативно-прагматичного навантаження, жанрової специфіки й бере участь у формуванні образної системи мови.

Усе зазначене вище можна зарахувати до перспективних напрямів подальшого лінгвістичного пошуку шляхів розв'язання аналізованої проблеми й більш детального вивчення усного мовлення.

Список використаної літератури

1. Аникин В.П. Волшебная сказка «Царевна-лягушка» / В.П. Аникин // Фольклор как искусство слова. Вып. 1. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1966. – С. 19–49.
2. Антипова А.М. Направления исследований по интонации в современной лингвистике / А.М. Антипова // Вопросы языкознания. 1986. – № 1. – С. 122–132.
3. Афанасьев А.Н. Древо жизни. Избранные статьи / А.Н. Афанасьев. – М.: Современник, 1983. – 462 с.
4. Баршак М.А. Практическая фонетика / М.А. Баршак. – М.: Высшая школа, 1989. – 223 с.
5. Бондарко Л.В. Основы общей фонетики / Л.В. Бондарко, Л.А. Вербицкая, М.В. Гордина. – СПб.: Изд-во СПб. ун-та, 1991. – 152 с.
6. Брызгунова Е.А. Звуки и интонация русской речи / Е.А. Брызгунова. – М., 1977. – 279 с.
7. Валігура О.Р. Лінгвокогнітивні і комунікативні основи фонетичної інтерференції (експериментально-фонетичне дослідження англійського мовлення українців): автореф. дис. ... д-ра філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови»; 10.02.15 «Загальне мовознавство» / Ольга Романівна Валігура; Київськ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2010. – 32 с.
8. Ладыженская Т.А. Интонационный стиль языка / Т.А. Ладыженская, А.К. Михальская, А.А. Князьков // Педагогическое речеведение. – М., 1998. – С. 71.
9. Мاستилко Н.В. Жанрова специфіка іспанської народної казки / Н.В. Мاستилко // Проблеми семантики слова, речення та тексту / відп. ред. Н.М. Корбозерова. – К.: Вид-во Київськ. держ. лінгв. ун-ту, 2001. – Вип. 6. – С. 142–146.
10. Саенко Т.И. Прагматика английской волшебной сказки и её интонационная реализация / Т.И. Саенко // Взаимодействие сегментного состава и просодии текста. – К.: Изд-во КГПИИЯ, 1986. – С. 89–96.
11. Almodóvar A.R. Los cuentos populares, o la tentativa de un texto infinito / A.R. Almodóvar. – Murcia.: Universidad de Murcia, 1989. – 128 p.
12. Chevallier M. Cuenticillos tradicionales en la España del Siglo de Oro / M. Chevallier // Cuento tradicional, cultura, literatura. – Salamanca: Universidad de Salamanca, 1999. – P. 12–16.
13. Espinosa M. Cuentos populares españoles / M. Espinosa // Cuento folclórico y literaturas del siglo XI. – Brasil: Rio de Janeiro, 1967. – № 78. – P. 384–387.

Статья посвящена исследованию специфики функционирования просодических средств в испанской народной сказке, а также анализу общих признаков испанских народных сказок, которому предшествует подробное описание жанра сказки с критическим комментарием к подходам ученых к определению этого жанра как самого простого и одновременно сложного, поскольку интуитивные знания человека позволяют выделить произведение сказки среди других видов произведений. Рассмотрены основные положения лингвистического явления – просодии, а также её связи с семантикой высказывания. Определены основные функции просодии, которые она выполняет, и установлена её роль в изучении лингвистической природы функционального стиля устной речи.

Ключевые слова: испанская народная сказка, просодическая связность текста, просодические средства, прагматическая направленность текста, аудитивный и акустический анализы, инвариантная просодическая модель, лингвистическая интерпретация.

The article investigates the functioning of prosodic means in audio texts of Spanish folk tales. The proposed model of Spanish folk tale oral actualization has made it possible to analyze and classify the functional, stylistic, structural, and semantic features of the folk tales, which determine the specificity of prosodic means' interaction in ensuring the communicative-pragmatic potential and coherence of text composition parts, and characterize the imagery systems of the fairy tale texts. The research has substantiated a method of audio experimental analysis, which has allowed to frame the typical plot models determining the folk tale prosodic organization. There have been experimentally established an invariant prosodic model and its variant realizations in audio tale texts, text coherence, as well as audio portraits of tale characters, the parameters of which have been described on the level of structural components of fairy tales.

Key words: Spanish folk tale, text prosodic coherence, prosodic features, text pragmatic orientation, prosodic model, composition structure, images of good and evil, auditory and acoustic analysis, invariant and variant prosodic models.

Надійшло до редакції 24.10.2012 р.